

Аналітична робота щодо шляхів лібералізації ринку РРО через впровадження технології «інноваційний (цифровий) РРО» (або “сервер розрахункових операцій”)

Метою цієї роботи є аналіз міжнародного досвіду використання реєстраторів розрахункових операцій та, на його основі, розробки пропозицій щодо здешевлення (за рахунок демонополізації та залучення іноваційних технологій) встановлення та використання реєстраторів розрахункових операцій, які працюють в Україні згідно чинного законодавства.

1. Опис проблеми

В Україні правове регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій визначається Законом України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» (далі - Закон про РРО), Податковим кодексом України (далі - ПКУ) у частині звільнення від застосування реєстраторів розрахункових операцій (далі - РРО) та значною кількістю підзаконних нормативно-правових актів.

До останніх належать, зокрема:

- постанова Кабінету Міністрів України «Про вимоги щодо реалізації фіскальних функцій реєстраторами розрахункових операцій для окремих сфер застосування»;
- постанова Національного банку України «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні»;
- наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження порядків щодо реєстрації реєстраторів розрахункових операцій та книг обліку розрахункових операцій»;
- наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про форму та зміст розрахункових документів, Порядку подання звітності, пов'язаної із використанням книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок), форми № ЗВР-1 Звіту про використання книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок)» тощо.

Застосування суб'єктами господарювання РРО під час розрахунків у готівковій та/або безготівковій (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) формі дозволяє органам ДФС, зокрема:

- здійснювати функції, покладені на них п.п. 19¹.1.4 ПКУ, - у частині контролю за порядком проведення готівкових розрахунків за товари (послуги) та проведенням розрахункових операцій;
- обмежувати в Україні обсяги «тіньового» руху готівкових коштів;

- здійснювати контроль за сплатою акцизного податку під час реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, перелічених у п.п. 14.1.212 ПКУ;
- здійснювати контрольні функції у частині сплати суб'єктами господарювання належної суми податків/зборів. Адже відомості, отримані органами ДФС у складі електронної звітності з РРО, дозволяють їм робити співставлення цієї інформації з відомостями, що зазначаються суб'єктами господарювання в податковій звітності;
- виявляти ризики несплати податків/зборів, що підтверджується Порядком формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків у редакції наказу Мінфіну від 04.08.2016 р. № 723.

З точки зору державних інтересів зазначені готівково-фіскальні функції є вельми важливими, враховуючи значну питому вагу готівкових розрахунків (навіть не дивлячись на намагання державних органів до її скорочення - зокрема, за допомогою обмеження сум, на які дозволяється здійснювати готівкові розрахунки протягом однієї доби). При цьому особливо відчутно це стосується суб'єктів малого підприємництва, у тому числі під час виїзної торгівлі, ярмарок тощо.

Між тим, метою застосування РРО є не тільки, власне, забезпечення можливості виконання органами ДФС фіскальних функцій, а також й захист прав споживачів. Адже розрахунковий документ чи, іншими словами, чек РРО, що видається споживачу, дозволяє йому документально підтвердити факт придбання відповідного товару чи послуги (тобто підтвердити факт вчинення правочину) та, за необхідності, здійснити ефективний захист своїх прав (у тому числі, при здійсненні придбання товарів/послуг за допомогою мережі Інтернет). Це пов'язано з тим, що під час здійснення операцій з роздрібною купівлі-продажу, як правило, письмові договори не оформлюють - частіше мова йде про вчинення відповідних правочинів в усній формі. При цьому, як передбачено п. 7 ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів» (далі - Закон про захист прав споживачів), підтвердженням вчинення усного правочину є квитанція, товарний/касовий чек, квиток, талон або інший документ. Зазначеній нормі кореспондує й п. 2 ст. 3 Закону про РРО, що зобов'язує суб'єктів господарювання видавати особі, яка отримує або повертає товар, отримує послугу або відмовляється від неї, включаючи ті, замовлення або оплата яких здійснюється з використанням мережі Інтернет, при отриманні товарів (послуг) в обов'язковому порядку розрахунковий документ встановленої форми на повну суму проведеної операції.

У той же час, слід зазначити, що вказані вище важливі та позитивні цілі/завдання запровадження РРО та функції, що виконуються при їх використанні, **значною мірою нівелюються негативними явищами, що виникають під час реалізації відповідних положень законодавства.** До таких явищ відносяться, зокрема:

- відносно висока вартість традиційних РРО у сукупності з необхідністю несення періодичних витрат на їх експлуатацію/сервісне обслуговування/ремонт/оновлення програмного забезпечення тощо (дані щодо вартості РРО та витрат, пов'язаних з їх експлуатацією, наведені нижче у таблиці). Якщо порівнювати такі витрати з обсягами отриманих доходів, то найбільш гостро ця проблема відчувається суб'єктами мікро- та малого господарювання, які отримують незначні обсяги доходи;

- складнощі із застосуванням традиційних РРО під час відключення електроенергії (головним чином тих, що не мають системи автономного живлення) та виникненні технічних несправностей з РРО - у такому разі виникає необхідність застосування резервного РРО (що потребує додаткових капіталовкладень) або книги розрахункових операцій з розрахунковими квитанціями. При цьому норми законодавства, які регулюють зазначену проблему, сформульовані досить складно, що створює підстави для притягнення відповідних суб'єктів господарювання до юридичної відповідальності;

- так зване «вицвітання» тексту на паперових розрахункових документах, що призводить до неможливості через певний проміжок часу ідентифікації тексту на них. При цьому такі паперові документи застосовуються не дивлячись на фактичну можливість більшості РРО їх формування в електронному вигляді, що підтверджує, зокрема, Державний реєстр реєстраторів розрахункових операцій затверджений наказом ДФСУ від 16.06.2016 р. № 535;

- значні штрафні санкції, що застосовуються у разі порушення вимог Закону про РРО, у тому числі, у разі недрукування розрахункового документу чи друкування його з недоліками в реквізитах (адже у цьому разі, як передбачено п. 3 Положення про форму та зміст розрахункових документів, такий документ не приймається як розрахунковий). Так, у разі наявності помилок в обов'язкових реквізитах розрахункового документа органи ДФС можуть накласти на суб'єкта господарювання штраф у розмірі 100% вартості проданих товарів/робіт/послуг (крім першого порушення протягом календарного року, за яке накладається штраф у розмірі 1 грн.). Враховуючи значну кількість нормативно-правових актів, що регулює питання застосування РРО, та їх складність, що підтверджується, зокрема, значною

кількістю податкових консультацій з цього приводу (лише листів ДФСУ щодо застосування Закону про РРО з 01.01.2015 р. більше вісімдесяти) та відповідної судової практики (з 01.01.2015 р. окружними адміністративними судами винесено 1288 постанов/ухвал щодо оскарження рішень органів ДФС про накладення штрафів за Законом про РРО), це створює істотні ризики для суб'єктів господарювання, та, як наслідок, відштовхує їх значну кількість від добровільного застосування РРО;

- відсутність стимулів для добровільного застосування РРО - у першу чергу, це стосується тих суб'єктів, які мають право не застосовувати РРО.

Враховуючи це, з метою вирішення зазначених проблем вважаємо за необхідне створити умови для максимального спрощення та здешевлення застосування РРО, користуючись при цьому наявними сьогодні технологічними можливостями.

2. Міжнародний досвід використання реєстраторів розрахункових операцій

Міжнародний досвід застосування РРО¹ умовно можливо розділити на три категорії:

- offline експлуатація РРО з вбудованою фіскальною пам'яттю (перше покоління);
- РРО з можливостями підключення до мережі Інтернет з метою передачі фіскальних даних та звітів (прямо або опосередковано) до відповідних контролюючих органів (друге покоління);
- РРО з можливостями підключення до Інтернету, але із застосуванням методів шифрування за для цифрового підпису кожного виданого чеку (третє покоління).

З огляду на загальновідому важкість контролю з боку фіскальних інститутів економічних операцій, що становлять «cash – економіку» (готівкові розрахунки); наявність значного ухилення від сплати податків в галузях з високим рівнем грошового обороту; необхідність зниження частки тіньової економіки та викорінення практик недобросовісної конкуренції уряди багатьох країн, останнім часом, вжили заходів для переходу на більш жорстку фіскальну доктрину у сфері розрахунків (обов'язкова сертифікація касових апаратів та фіскалізація), особливо у напрямку обмеження можливостей малого та середнього бізнесу не використовувати РРО. Так, у 2010 році 43% країн ЄС мало законодавчі вимоги щодо обов'язкового застосування РРО, які були сертифіковані виробниками та найчастіше мають захист від несанкціонованого втручання (так звану «чорну скриньку») і

¹ аналог - «cash registers»

обов'язкову вимогу щодо надання фіскальних чеків споживачу при здійсненні всіх покупок².

Україна не є виключенням із загального тренду, але, з огляду на міжнародний досвід, існує можливість залучення прошарку бізнес-середовища, яке ще не інтегровано у сферу застосування РРО, саме до його застосування на основі сучасних, ліберальних моделей фіскалізації розрахунків, зокрема, електронної реєстрації продажів з використанням технологій GPRS/Wi-Fi/3-4G/Blockchain. Крім цього, чинне національне законодавство у сфері розрахунків, незважаючи на чисельні інноваційні зміни³ та з огляду на стрімкий розвиток технологій у світі, залишається архаїчним та застарілим. Базовий Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» затверджений ще у 1995 році, а його глосарій базується на технологіях 90-х років минулого століття, коли смартфони та комунікатори були власністю одиниць та більшість населення не мала доступу до мережі Інтернет. Наприклад, за даними Internet World Stats в Україні у 2000 році лише 0,4% від загальної кількості населення мали доступ до мережі Інтернет, у 2015 року цей показник складає 43,4%⁴.

З огляду на зазначене, аналіз міжнародний досвіду застосування РРО здійснено через призму **Місії з пошуку шляхів мотивування національного бізнесу до використання за власним бажанням реєстраторів розрахункових операцій**, що, на наш погляд, може бути реалізовано шляхом комплексу заходів:

- імплементація у профільне національне законодавство використання нових технології реєстрації розрахункових операцій (електронна реєстрація продажів шляхом GPRS, Wi-Fi або 3-4G, Blockchain, модель фіскальної хмари та інше);
- радикальне зниження, за рахунок прямих дотацій з бюджету або запровадження нових «бюджетних» видів РРО, вартості застосування РРО для малого та мікро- бізнесу, що включає питання покупки та обслуговування РРО;
- максимальне спрощення реєстрації та обліку РРО для бізнесу, його практичного застосування, зокрема ліквідація більшості поточних видів звітності (наприклад, ведення Книги обліку розрахункових операцій, щоденні звіти РРО, фіскальні звітні чеки або Z-звіти);

² Eurofound (2013), Tackling undeclared work in 27 European Union Member States and Norway: Approaches and measures since 2008, Eurofound, Dublin.

³ ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій» від 01.07.2015 року № 569-VIII, <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/569-19>

⁴ <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm>

- політика стимулювання споживачів отримувати чеки (лотерей фіскальних чеків, розіграш призів або податкових персональних знижок); акцентування дій фіскальних органів на профілактиці правопорушень у сфері проведення розрахункових операцій;
- обмеження контролю з боку контролюючих органів за розрахунковими операціями малого та середнього бізнесу, перехід на дистанційні та електронні форми податкового контролю (е-перевірки);
- широка інформаційна кампанія Уряду з питань лібералізації сфери розрахункових операцій, реалізація Програми ліквідації «цифрової» безграмотності бізнесу.

Найбільш цікаві практики у сфері застосування РРО за останні 7 років:

2.1. Фіскалізація розрахункових операцій на основі онлайн – авторізації

Чехія

Довгострокове та систематичне зниження податкової відповідальності в певних областях бізнесу (відповідно до даних Чеського статистичного управління тіньові операцій у сфері продажів досягли суми близько 170 млрд. CZK на рік або 6,3 млрд. євро⁵) спонукало уряд країни, із другої спроби, на переведення бізнесу до обов'язкової реєстрації продажів (далі – ЕЕТ), яка почало діяти з вересня 2016 року. Вперше, у 2005 році, уряд не зміг провести закон про касові апарати через гучні протести з боку незадоволених бізнесменів та зняв його⁶. Закон про реєстрацію продажів (Zákon o evidenci tržeb č. 112/2016 Sb.)⁷ та супутній йому Закон про внесення змін до деяких законів у зв'язку з прийняттям закону про реєстрацію продажів (č. 113/2016 Sb.) передбачає, що в момент оплати, кожен касовий чек буде записуватися через Інтернет в центральне сховище даних фінансового управління Чехії, яке буде негайно повертати унікальний код чеку продавцю. Аутентифікація платників у електронній системі продажів проводиться або у електронному вигляді через податковий портал, або особисто у будь-якому територіальному відділенні податкової інспекції. Процес передбачає поступове, у чотири етапи та за видами діяльності, введення зобов'язання реєстрації продажів з 1 грудня 2016 року до 1 червня 2018 року.

Слід зазначити, що фіскалізація продажів на основі онлайн-авторізації запроваджено не лише у Чехії. З початку 2016 року зазначена модель

⁵ <http://www.financnisprava.cz/cs/financi-sprava/eet>

⁶ <http://ekonom.ihned.cz/c1-62745830-prijde-babis-o-podporu-podnikatelu-jablkem-svaru-je-elektronicka-evidence-trzeb>

⁷ <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2016/zakon-o-evidenci-trzeb-nabyt-platnosti-24552>

реалізується і у Словенії та, у свою чергу, у більшості аспектів, є копіюванням вдалої реформи законодавства у сфері розрахунків проведеної у Хорватії у 2013 році⁸.

2.2. Збір інформації про обсяги продажів безпосередньо з касового обладнання платника податків

Македонія

З метою скорочення адміністративних витрат платників податків та кількості податкових перевірок на місцях, підвищення фінансової дисципліни і скорочення тіньової економіки для всіх платників податків з 31 січня 2015 року впроваджено GPRS-систему щоденного електронного обміну даними⁹ між інформаційною системою Управління державних доходів і РРО платників податків (Інтернет моніторинг готівкових потоків), згідно Закону про реєстрацію готівкових платежів (*ЗАКОН ЗА РЕГИСТРИРАЊЕ НА ГОТОВИНСКИ ПЛАЌАЊА*¹⁰). Законом введено застосування електронних касових апаратів/систем з фіскальною пам'яттю, які з'єднані з Інтегрованою системою автоматичного управління (GPRS-термінал + модуль Crypto). Система забезпечує безпеку і конфіденційність інформації за допомогою передачі даних через захищену мережу операторів мобільного зв'язку з використанням цифрових сертифікатів. Всі процедури реєстрації здійснюються в електронному вигляді.

Централізовані системи передачі даних від кожного РРО до відповідних контролюючих органів по мережах телекомунікацій загального користування вже відбулося у таких країнах як Сербія (2004), Південна Корея (2005), Албанія (2009), Канада (2010), Угорщина (2012), Казахстан (2015) та Румунія (розпочато з 01.04.2016 року).

Грузія

У 2012 році було запроваджено обов'язкове застосування РРО із системою GPRS (крім суб'єктів мікробізнесу що надають послуги з річним оборотом до 30 тис. ларі (наразі 1 ларі = 2,3 дол. США). Вартість касового апарату склала близько 130 дол. США, послуги з обслуговування 2-3 дол. США на місяць¹¹. Запровадження РРО для малого бізнесу із оборотом до 100 тис. ларі проведено за рахунок державних коштів. Також, у якості заходів підтримки реформі та з метою спонукання бізнесу надавати чеки, а споживачів їх вимагати, урядом Грузії запроваджено фіскальну лотерею (на даний час лотерею скасовано). Споживачам з метою участі у лотереї потрібно було за

⁸ <http://fiscalization.hr/en/questions-and-answers>

⁹ <http://ujp.gov.mk/en/javnost/soopstenija/pogledni/461>

¹⁰ <http://www.ujp.gov.mk/mk/regulativa/opis/22>

¹¹ <http://sputnik-georgia.ru/economy/20120202/214631272.html>

допомогою мобільного телефону внести у спеціальну програму номер чека. Одночасно, за невидачу чеків запроваджено значний штраф (500 ларі), а для перевірок залучено приватних контролерів.

Слід зазначити, що Тайвань (Китай) був першою юрисдикцією, яка запровадила подібну фіскальну лотерею (1952), у Європі цю практику реалізовано Мальтою (1997), Словаччиною (2013) та Португалією (2014). Остання країна спрямувала мету лотереї на зниження рівня зловживань при сплаті податку на додану вартість¹².

Але, найбільш вдалим прикладом заохочення населення та бізнесу до використання РРО слід вважати досвід Південної Кореї, на якому слід зипинитись окремо.

Південна Корея

У 2004 році Національної податковою службою республіки Корея (NTS) з метою підвищення прозорості інформації про податкову звітність та поліпшення адміністрування готівкових операцій була запущена «Система реєстрації чеків» (Cash Receipt System або CRS)¹³. CRS передбачала миттєву передачу у електронному вигляді інформації з продажу через спеціально створену мережу операторів фіскальних даних (Cash Receipt System Operator або CRSO). Продавцю, щоб видавати підтверджений програмою CRS чек, необхідно зареєструватися у відповідного оператора яких близько 40 (в основному це телекомунікаційні компанії). Відомості за всіма чеками проходять через CRSO та відправляються на сервер фіскального органу один раз в день. Для того щоб покупець міг бачити, що продавець є учасником CRS, був випущений спеціальний стікер, який кріпиться на касі або на вході в торгове приміщення. Коли покупець розраховується готівкою в магазині, він просить продавця видати чек, який містить ідентифікаційний код CRS.

У свою чергу, стимулювання населення до використання касових чеків зареєстрованих у Системі здійснювалось за допомогою:

- розіграшу у лотереї нагород до 10 тис. дол. США щомісяця;
- податкових знижок, що розраховуються пропорційно сумі покупок платника податків за чеками зареєстрованими у CRS;
- грошових виплат членам суспільства, які повідомляють податкові органи про випадки торгівлі із відмовою видавати квитанції та касові чеки;
- відповідної PR-компанії Уряду, якою було охоплено 1,3 млн. чоловік та яка включала до себе розповсюдження 630 тис. рекламних листівок та SMS-повідомлень.

¹² <http://www.archive.iota-tax.org/iota-news/portugal-introduce-vat-cash-accounting-scheme-39.html>

¹³ OECD (2009): «Managing and Improving Compliance: Recent Developments in Compliance Risk Treatment», p. 31, 63, 67

Покупцеві, щоб прийняти участь у зазначених заходах, було необхідно (за допомогою індивідуального ідентифікаційного номеру або персоніфікованому номеру мобільного телефону) зареєструватися на спеціальному порталі та реєструвати підтвержені CRS касові чеки.

За 7 років (2005-2011 рр.) дії Системи реєстрації чеків кількість учасників CRS збільшилася з 1,1 до 2,4 млн., кількість виданих чеків з 0,45 до 5,2 млрд., сума контрольованих системою готівкових операцій з 18,5 до 70,1 млрд. дол. США.

2.3. Обов'язкове запровадження РРО

Австрія

Платники податків, у яких річний обсяг продажів перевищує 15 000 євро (за умови якщо більше 7 500 євро отримано у вигляді готівки), зобов'язані з травня 2016 року використовувати РРО (будь-яка електронна система запису, яка використовується для вирішення документування грошових надходжень та яка відповідає встановленим вимогам). Кожне РРО повинно мати протокол збору та збереження даних (діє в режимі реального часу в той самий час, коли створюється чек/квитанція), які передаються контролюючим органам на їх прохання¹⁴. Порушення обов'язку застосування РРО тягне за собою штраф у 5 000 євро. Одночасно з 01.01.2016 року запроваджено обов'язкова вимога про видачу чека при розрахунку готівкою (для торгових автоматів з 1 січня 2017 року)¹⁵. Вартість РРО для бізнесу коливається у діапазоні від 200 до 1000 євро, вартість обслуговування від 39 до 59 євро на місяць. На 2017 рік податковою реформою Уряду передбачено запровадження шифрування даних з РРО та цифровий підпис кожного касового чека (для великих компаній передбачено можливість застосування закритих систем, що здійснюють ідентифікацію, за наявності спеціального сертифікату від уряду). Цікавим є факт, що група дрібних підприємців подали позов до Конституційного суду проти обов'язкового введення касового апарату з міркувань того, що обов'язкове використання касового апарату не узгоджується з конституційним правом на недоторканність приватної власності, порушує конституційне право на вільний вибір роботи, свободу торгівлі та є тяжким фінансовим тягарем для підприємців. Конституційний суд у березні 2016 року не прийняв цю точку зору та зазначив, що касовий апарат є придатним інструментом для скорочення маніпуляцій з доходами і,

¹⁴ <https://findok.bmf.gv.at/findok?execution=e1s2#segmentHeadline1>

¹⁵ <https://www.bmf.gv.at/steuern/selbststaendige-unternehmer/Registrierkassen.html>

таким чином, запобігання проти ухилення від сплати податків, і що це в інтересах суспільства¹⁶.

Подібна практика регулювання РРО є поширеною, зокрема у Чорногорії (2001), Боснії і Герцеговині (2008), Швеції (2010) та Польщі (2011).

В цілому, міжнародний досвід свідчить, що виважене, з огляду на соціальний діалог, використання РРО дозволяє:

- знизити частку тіньової економіки і обмежити практики недобросовісної конкуренції;
- покращити ефективність податкового адміністрування та державного контролю за розрахунковими операціями;
- знизити рівень ухилення від сплати податків та збільшити доходи бюджету;
- підняти загальний рівень податкової культури та захистити споживачів.

3. Загальний аналіз альтернатив реєстрації готівкових та або безготівкових розрахункових операцій

Основними недоліками використання РРО суб'єктами малого і середнього бізнесу є наступні:

- порівняно високу вартість касових апаратів та їх сервісного обслуговування;

- складність використання РРО у прив'язці до діючого законодавства, що регулює сферу розрахункових операцій. Це може створити необхідність найму спеціально навченого персоналу, або проходження відповідних навчальних курсів;

- необхідність додаткового контролю за правильністю введення номенклатури, внесення відповідних коригувань ціни, введення знижок та інших технологічних операцій, що ускладнюють процес реалізації товарів. Так, зокрема, ст. 20 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» встановлює штраф за реалізацію товарів, які не обліковані у встановленому порядку, у розмірі подвійної вартості необлікованих товарів, які не обліковані за місцем реалізації та зберігання, за цінами реалізації, але не менше 10 неоподатковуваних доходів громадян (така відповідальність не поширюється лише на фізичних осіб – підприємців на єдиному податку, що не зареєстровані платниками ПДВ). Це підтверджують і консультації ДФСУ у підкатегорії 109.20 Загальнодоступного інформаційно-довідкового ресурсу;

¹⁶https://www.vfgh.gov.at/cms/vfgh-site/attachments/4/3/3/CH0006/CMS1458027303032/registrierkassen_entscheidung.pdf

- вищезазначене формує додаткові підстави для нарахування значних штрафних санкцій та збільшують відповідальності підприємця під час здійснення реалізації товарів;
- відсутність мотивації продавця у видачі чеку і покупця в його отриманні.

Таким чином, оцінка альтернатив фіксації операції з реєстрацією реалізації товарів має здійснюватися за наступними критеріями:

- мінімальна вартість як необхідного додаткового обладнання для забезпечення технологічного процесу здійснення готівкових розрахункових операцій так і вартість його сервісного обслуговування та інших витрат пов'язаних з її експлуатацією;
- простота введення необхідної інформації для оформлення реалізації та простота самого процесу реєстрації розрахункової операції, пов'язаних з реалізацією товарів, що не повинно потребувати спеціального додаткового навчання;
- відсутність потреби у формуванні та поданні додаткової інформації, зокрема, податкової звітності, що пов'язана з використанням РРО, до органів фіскальної служби;
- мінімізація підстав для застосування штрафних санкцій пов'язаних з використанням РРО;
- надійність передачі даних від пристрою за допомогою якого здійснюється реєстрація розрахункової операції до фіскального серверу напряму, або через еквайерів;
- можливість запровадження заходів, спрямованих на формування мотивації у покупців отримувати від продавця підтвердження (в паперовому або електронному вигляді).

3.1. Порівняння традиційних реєстраторів розрахункових операцій (РРО) та інноваційний (цифрових) РРО

Оцінка витрат

Для оцінки вартості застосування РРО та інноваційного (цифрового) РРО використаємо розрахунок проведений Державною регуляторною службою України¹⁷, до якого є серйозні застереження щодо обґрунтованості їх

¹⁷ Голова ДРС Ксенія Ляпіна презентувала результати розрахунків вартості впровадження касових апаратів для підприємців <http://www.dkrp.gov.ua/info/4470>

розрахунків, тому для більшої об'єктивності представлено альтернативний розрахунок витрат при запровадженні традиційних РРО. Розмір витрат при запровадженні інноваційного (цифрового) РРО, що передбачає фіскалізацію операцій не за допомогою серверу, а на окремому сервері, проведений авторами аналітичної записки. Результати розрахунків представлені у таблиці.

Таблиця витрат
суб'єкта господарювання при за умови застосування РРО / інноваційного
(цифрового) РРО

№	Витрати	Витрати (грн.)		
		при запровадженні РРО, за розрахунками ДРС *	при запровадженні РРО, за орієнтовними оцінками експертів	при запровадженні інноваційного (цифрового) РРО
1	придбання РРО	7500 грн.	6300-7500 грн.	1500-3500 грн. (на придбання принтера та цифрового РРО)
2.	вартість витраченого часу на придбання РРО / витрати часу	92 грн. (2 чол./дн. (2*46 грн.))	2 людино/дні	92 грн
3.	вартість реєстрації РРО / витрати часу	368 грн. (8 роб.дн.(8*46 грн./дн))	4 роб дн * 2 год=8 год	0 грн.
4.	введення РРО та зовнішніх модемів в експлуатацію, їх технічне обслуговування ЦСО, ремонт, опломбування та підключення до еквайрінгу	1920 грн. (у разі введення РРО з початку року, то 160грн/міс*12 міс.)	1920 грн.	0 - 1920 грн.
5.	отримання реєстраційного посвідчення РРО/ отримання реєстраційного посвідчення поштою	46 грн./ 48,51 грн. 1 роб. дн. (46 грн.)	Враховані в п.3 0 грн	0 грн.
6.	аванс при підключенні до пакета GPRS Монітор	49 грн.	0 грн	0 грн
7.	вартість пакету GPRS Монітор	5 грн.	0 грн врахов в п.8	0 грн.
8.	вартість передачі інформації	2160 грн/рік	84-2160 грн / рік	За тарифами оператора

	по дротовим каналам зв'язку / по бездротовим каналам зв'язку	Трафік, необхідний для передачі інформації на центральний сервер – 60 Мб/ дн(20 Мб/день -інформація про роздруківка касових чеків та 40 Мб/день – інформація про подання щоденного звіту (до 50 МБ- 6 грн./день = 180 грн/міс.))	Об'єм інформації, який ЕККА передає при розрахунку 500 чеків в день складає до 10Мб/міс (до 5Мб на передачу кожного чеку, до 5Мб на щоденні звіти). тариф «Телематика» 7 грн/міс 7 МБ/міс 7*12=84 грн/рік	мобільного зв'язку (84-840 грн / рік) тариф «Телематика» 7 грн/міс 7 МБ/міс 7*12=84 грн/рік
9.	придбання обладнання для користування пакетом GPRS Монітор	6200 грн.	0 - 1000 грн	0 грн.
10	придбання касової стрічки	410,40 грн./ рік (5,70 грн/рул.(6 рул./міс*5.70 грн/рул.*12))	410грн./рік	0 грн. – 410,4 (за умови застосування електронного чеку)
11	навчання (перенавчання) персоналу	800 грн 400 грн./ос (2 особи)	300-800 грн	0-400 грн.
12	витрати на переобладнання (створення, переоснащення) місця для РРО	6200 грн.	0 грн портативні ЕККА оснащені акумуляторами, що дозволяють працювати > 8 год в день, а також мають мали габаритні розміри та вагу – додаткове обладнання місця для РРО не потрібне	0 грн.
13	Отримання резервного номеру для РРО	46 грн.	-	-
	Загальні витрати на 1 робоче	25796 грн.	від 9014 до 13790	від 1676 до 7162

	місце (у перший рік)		грн та 3 людино днів за перший рік	грн на перший рік
	Додатково:			
1.	витрати на формування та ведення номенклатури товарів/ послуг	3171 грн./рік (за наявності відповідного фахівця 2-3 дні - для формування та я/ у разі додаткового навантаження на працюючого фахівця – 2-3 тижні – для формування та 1 година в день для ведення – для суб'єктів, у яких номенклатура <u>не перевищує 50 одиниць номенклатури товарів</u>)	Ведення обліку згідно чинного законодавства	Ведення обліку згідно чинного законодавства
2.	Витрати на звітування/ найм бухгалтера для подання періодичної звітності / додатковий час працівника	42000 грн. (в середньому від 3000 до 4000 грн.)*	Ведення обліку згідно чинного законодавства	Ведення обліку згідно чинного законодавства

Складність в експлуатації

Простота експлуатації технології інноваційного (цифрового) РРО буде повністю залежати від простоти інтерфейсу програмного забезпечення за допомогою якого буде здійснюватиметься реєстрація розрахункових операцій. Варто зазначити що є певні ускладнення з наступними видами операцій:

- виправлення неправильно введеної суми і зареєстрованої на сервері розрахункових операцій;
- повернення частину чеку, або всього товару тощо.

В цілому якщо розробка інтерфейсу буде відкритою, за умови забезпечення належного рівня захищеності інформації, конкуренція дозволить створити найбільш прогресивний і зручний для користувачів інтерфейс.

Корупційні ризики

Варто зазначити що використання інноваційного (цифрового) РРО суттєво зменшує корупційні ризики, що пов'язано з відсутності необхідності контролю самих касових апаратів, їх реєстрації, відсутності контролю за

правильністю і повнотою заповнення Книг обліку реєстраторів розрахункових операцій та збереження чеків, відсутність потреби здавати додаткову звітність до органів ДФС. При цьому основний контроль має бути зосереджений на реєстрації розрахункової операції на сервері розрахункових операцій і отримання унікального коду, який має бути переданий покупцю (в електронному вигляді, або за вимогою покупця – в паперовому). Цей контроль є простим і полягає у фактичній фіксації видачі чеку покупцю.

Формування мотивації покупців

Найбільш доцільним на сьогоднішній день є впровадження фінансової зацікавленості покупців вимагати чек, зокрема:

- проведення лотереї за номерами фіскальних чеків, проте внаслідок недовіри до державних органів та малої кількості осіб що отримують приз може нівелювати ефективність від її проведення;
- надання податкової знижки за сумою чеків зареєстрованих на ваш унікальний ідентифікатор. Наприклад, ви реєструєтесь в системі і повідомляєте продавцю свій унікальний ідентифікатор, а за результатами року вам за даними електронної бази реєстрації чеків надається податкова знижка, яка зменшує вам суму ПДФО і у випадку переплати зараховується на ваш особистий банківський рахунок. Це дозволяє з одного боку заохотити реєструватися і отримувати бонуси, а з іншого боку заохочує тих хто отримує офіційну заробітну плату;
- при отриманні кожен покупець повинен мати можливість перевірити ідентифікаційний код на спеціальному сайті, у випадку відсутності реєстрації, або невідповідності даних покупки з даними зареєстрованими на сервері розрахункових операцій, покупець автоматично отримує на свій рахунок суму, що дорівнює сумі покупки. Фіскальна служба у подальшому використовує цей факт для нарахування штрафних санкцій для продавця, якій не зареєстрував розрахункову операцію.

4. Висновки

За результатами дослідження функціонування реєстраторів розрахункових операцій в Україні та міжнародного досвіду ми дійшли до наступних висновків: застосування новітніх технологій у сфері реєстрації розрахункових операцій, а саме, інноваційного (цифрового) РРО, дозволить суттєво мінімізувати витрати на забезпечення робочого місця осіб, для яких є обов'язковим застосування РРО, зокрема, відсутність потреби закупувати

спеціальне обладнання, відсутність потреби його реєстрації та перереєстрації в органах фіскальної служби, відсутність потреби спеціального навчання осіб, які мають здійснювати реєстрацію розрахункових операцій, крім того суттєво будуть зменшені поточні витрати, а саме, на закуповування касової стрічки, оплати сервісного обслуговування, зменшення ризиків пов'язаних з перебоями в електропостачанні тощо. Крім того, в перспективі є відміна подання до фіскальних органах спеціальної звітності, можливість в будь-який момент отримати інформацію про розрахункові операції за будь-який період, можливість перевірки фіскальних чеків. Необхідно також відмітити, що впровадження технології інноваційного (цифрового) РРО зменшить корупційні ризики і підстави для нарахування штрафних санкцій, що пов'язані з результатами перевірки застосування РРО.

Також варто відмітити, що в даній аналітичній роботі був проведений аналіз досвіду впровадження подібних технологій в інших країнах, ми бачимо що різні підходи мають свої недоліки та переваги. Технологія інноваційного (цифрового) РРО – це умовна назва підходу, основним принципом якого є відмова від фіскального блоку в РРО і встановлення що фактом фіскалізації розрахункової операції є її реєстрація на сервері розрахункових операцій. Оцінка різних технічних підходів до реалізації цього принципу має бути проаналізовано окремо.

*Експерти групи Податкова та бюджетна реформа
Реанімаційного пакету реформ*